

Марк БЕЙКЕР

ПОГЛЯД ОДНОГО ІСТОРИКА НА РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ІСТОРИОГРАФІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1920 рр.

Сучасна українська історіографія пропонує тільки вузьку перспективу на Українську революцію 1917–1920 рр., розглядаючи події революційного періоду тільки з погляду українського національного будівництва й ігнорує або мало зважає на інші важливі аспекти. Так само як радянська українська історіографія містифікувала більшовицьких лідерів – пострадянська українська історіографія містифікує роль Грушевського, Винниченка й Петлюри в 1917–1920 рр. Національна революція була важливим аспектом, але вона не єдина революція, яка відбулась в Україні у цей період. Селянська, або аграрна, революція була не менш важливою, ніж національна. До того ж, революційні події мали свій власний темп у різних регіонах, тому є потреба у появі праць, які досліджували б революцію на регіональному рівні. Сучасна українська історіографія 1917–1920 рр. мусить вийти за межі національного нарративу, якщо вона прагне подати всеохопну картину революційного періоду.

Розпочну з особистого, проте, сподіваюся, доречного коментаря, перш ніж обговорюватиму українські історіографічні проблеми революційного періоду. В 2001–2002 навчальному році я викладав історію на кафедрі історії слов'янських країн історичного факультету Львівського національного університету ім. Ів. Франка. І хоча мені треба ще багато дізнатись, особливо щодо української пострадянської післяшкільної освітньої системи, а також про моїх студентів – чого вони хочуть і як ця система працює, – гадаю, що я набув достатнього досвіду, аби зробити одне зауваження: історики, котрі викладають в університетах України, зокрема ті, котрі мають викладати щонайменше 700 годин в академічному році й, до того ж, знаходять час, щоб опублікувати хоча б щось з ділянки своїх наукових інтересів, є справді подвижниками. Довідавшись про численні викладацькі обов'язки українських істориків, обмежені ресурси й пам'ятаючи, що за всі ці зусилля вони отримують порівняно низьку зарплату, я мушу визнати, що відчуваю потребу бути делікатним і уважним, оцінюючи їхні видавничі потуги. Спираючись у моєму виступі лише на двомісячний досвід викладання і праці в Україні, я маю сумнів щодо наявності у мене необхідної кваліфікації для такої оцінки. Якщо для того, аби довідатися, як хтось бачить світ, треба пройти тисячу кілометрів у його черевиках, то я зробив щонайбільше декілька кроків, і часом мені здається, ніби я все ще силкуюся взутися у ці незвичні для мене черевики.

Враховуючи висловлені побоювання, я все-таки зроблю одне зауваження стосовно загальної еволюції української історіографії за десять років незалежності. Можливо, це найважливіше твердження даної статті. На мою думку, найпозитивнішою ознакою змін у вивченні минулого є помітне зростання за останні десять років кількості історичних публікацій, часописів і книжок, урізноманітнення досліджуваних тем та здорові історичні контрверсії, що їх уся ця творча праця

спричиняє¹. Коли історики не погоджуються, дискутують у відносно вільному, відкритому академічному й інтелектуальному середовищі, це завжди позитивно впливає на фах і, тим більше, на краще розуміння обговорюваних явищ.

Зробивши це загальне та зрозуміле зауваження, що його мало хто заперечить, я звернуся до контрверсійнішого і значно вужчого питання історичних студій – історіографії революції 1917–1920 рр. в Україні. Цілком свідомо не означаю цю тему як історіографія «Української революції», бо вважаю, що те, як термінологічно означено явище, є частиною проблеми у її сучасній історіографії.

На мою думку, очевидно, що дотепер історіографія «Української революції» все ще позначена впливом давнішої, політично зумовленої, поляризованої історіографічної «бездискусійності». Щоб зрозуміти історіографію 1990-х, ми мусимо повернутися у попередній період. Як стверджував 1994 року Іван-Павло Химка, у ХХ ст. інтерпретації революції були зумовлені політичними вимогами українського національного та радянського поглядів². Національні історики, більшість яких після революції опинилися в еміграції у Західній Європі та Північній Америці, зосереджувалися на тих подіях, котрі здавалися важливими для національної революції, натомість радянські історики нехтували всіма проявами українських національних почувань як «буржуазно-націоналістичними» й зосереджувалися на тому, як більшовики та Червона армія принесли велику соціалістичну революцію робітникам і селянам України.

Історики української національної революції – від соціалістично зорієнтованих і дуже особистих записок Володимира Винниченка до пізнішої, більш наукової і державницько зорієнтованої праці Дмитра Дорошенка – ніколи не погоджувалися щодо всіх аспектів революції, але спільним для них було те, що Химка назвав «наративними рамками». Це спільне розуміння подій зумовлювалося підставою, на якій ґрунтувався національний підхід до історії: все, що сприяє національній справі, є історично важливим. Намагаючись показати події та людей, котрі спрямовували національну справу на здобуття державности, ці історики залишили поза увагою більшість інших явищ. Наслідком цього була історія національно свідомої еліти та її діяльності під час здійснення «української революції»; велику увагу звернено на декларації та політичні утворення, що проголошували легітимність влади над «українським народом» – аморфною масою, яку рідко досліджували або означали³.

Звичайно, чимало дуже професійних історій було написано в межах національної парадигми, й історичні контрверсії стосовно національних ролей

¹ Див., наприклад: *Толочко О.* The Good, the Bad, and the Ugly // Критика. 1998. Ч. 7–8. С. 24–29; й цікаву відповідь: *Заярнюк А.* Інша Європа // Україна Модерна. Львів, 2001. Ч. 6. С. 159–172.

² *Himka J.-P.* The National and the Social in the Ukrainian Revolution of 1917–1920: The Historiographical Agenda // Archiv fur Sozialgeschichte. 1994. № 34. P. 95–110.

³ *Himka J.-P.* The National and the Social in the Ukrainian Revolution... P. 96–99; *Дорошенко Д.* Історія України 1917–1923 рр.: У 2-х т. Ужгород, 1930–1932; Нью-Йорк, 1954; *Христюк П.* Замітки і матеріяли до історії української революції, 1917–1920 рр.: У 3-х т. Відень, 1921; *Pidhainy O. S.* The Formation of the Ukrainian Republic. New York, 1966; *Reshetar J. S.* The Ukrainian Revolution, 1917–1920. Princeton, 1952; *Шаповал М.* Велика революція і українська визвольна програма. Прага, 1928. Не дуже наукова, але цікава – *Винниченко В.* Відродження нації: У 3-х т. Київ, 1920.

українських урядів, що слідували один за одним, спричинили жваві дискусії⁴. Але так само, як інтерпретаційні рамки, котрі їх зродили, ці контрверсії обмежувалися дуже вузьким набором подій, інституцій та осіб, інституційними політичними витлумаченнями, що залишали все інше поза увагою.

Втім, напередодні української незалежності можна було з певністю стверджувати, що українська національна історіографія виявилася набагато відкритішою, чеснішою та пліднішою, ніж ідеологічно зумовлена і зовсім ненадійна щодо доказів радянська альтернатива, що її І.-П. Химка влучно окреслив як «розвиток міту засновників». У рамках цього маніхейського міту всіх осіб, котрі видавалися достатньо важливими, щоб про них писати, було поділено на «революційні» пробільшовицькі сили та «контрреволюційні буржуазно-поміщицькі», або «дрібно-буржуазні націоналістичні», сили; нічого злого не можна було сказати про перших, нічого доброго про останніх⁵.

Напевно, найсумнішим аспектом цих монументальних радянських зусиль щодо написання історії народження першої соціалістичної держави була відсутність дійсної соціальної історії. За 70 років існування Радянського Союзу радянські вчені зуміли створити історію нібито про тріумф «мас», водночас повністю залишаючи їх поза увагою. Хоча радянські історики мали більший (але обмежений) доступ до джерел і хоча марксизм був ідеологічною передумовою, щоб написати таку історію, вони, натомість, творили історію комуністичної партії і її (дуже часто перебільшеної) ролі у подіях, спричинених тією-таки партією.

Незважаючи на суттєві відмінності, ці два підходи – національний і радянський – були досить подібними за однією важливою ознакою. Вони поміщували в опис минулого майже тільки ті події, осіб та інституції, які були вартими того за наперед визначеним розумінням історії: для радянських істориків – це класова боротьба (принаймні теоретично), для національних істориків – національна боротьба. Одні вважали, що первинною формою ідентифікації людей був їхній клас, визначений стосунками до засобів виробництва; інші – що люди здебільшого думали про себе (або принаймні мали б думати) як про членів нації. Спираючися на ці різні філософії історії, і радянські, й національні історики були схильні ігнорувати всіх тих людей, що не брали активної ролі (позитивної чи негативної) у «боротьбі».

Отже, що сталося з цією історіографічною ситуацією в Україні після її незалежності? За останні десять років чимало істориків, які вивчають революцію в Україні, більшою чи меншою мірою сприйняли національну парадигму. Провівши інтенсивні архівні студії та переорієнтувавшись на національні аспекти 1917–1918 років, вони висвітлили важливі, раніше невідомі аспекти національної революції і створили цілком новий наратив цього періоду. «Священні тексти» на кшталт 4-х універсалів та декретів Центральної Ради було детально вивчено та недавно опубліковано⁶. Звісно, ці тексти та «національні змагання» свідомих українців до

⁴ Див. наприклад: *Hunczak T., ed. The Ukraine, 1917–1921: A Study in Revolution*, Cambridge, Mass., 1977; рецензію Романа Шпорлюка на цей збірник в: *Annals of the Ukrainian Academy* (14) ... № 37–38 (1978–1980). P. 267–271.

⁵ *Himka J.-P. The National and the Social in the Ukrainian Revolution...* P. 102.

⁶ Див., наприклад: Українська Центральна Рада. Документи і матеріали у двох томах. Київ, 1996–1997.

певної форми державности у 1917–1918 роках є важливою частиною історії України, і громадяни країни повинні про них знати.

Проте мені важко поставити крапку в цьому місці. На жаль, я бачу, що в Україні за останні десять років не лише заново відкрито важливі аспекти її минулого, але з'явилася невинуватена упривілейованість одних текстів та, особливо, їхніх творців над іншими. Це – складник нового міту засновників. Тепер на місці Леніна і Сталіна нам представляють Петлюру, Винниченка і, найбільше, Грушевського (слід визнати, що у значно витонченіший і чесніший спосіб). Аби проілюструвати цю думку, дозвольте мені навести певні дані. У 1991–1998 роках «Український історичний журнал» опублікував 59 статей про українську національну революцію та ще 27 про Грушевського; серед них тільки 7 по-справжньому торкалися селян чи робітників, яких можна було б назвати «масами». Всі решта зосереджувалися тільки на провідних національних постатях та інституціях, що їх вони створили й очолили, насамперед на Українській Центральній Раді⁷. Нинішні громадяни України, ознайомлюючися з раніше незраними аспектами революції: національними лідерами, їхніми інституціями та численними ухвалами, отримують водночас досить вузьку інтерпретацію минулого, зокрема революційного періоду, таку, що залишає поза увагою більшість людей, які пережили ці події, брали у них участь або намагалися їх уникнути⁸. Ось чому я називаю мій предмет «революційним періодом в Україні», а не «Українською революцією», що її, здається, українські історики означають як суто національну подію⁹.

Хотів би наголосити, що я не стверджую, нібито сучасна українська історіографія революційного періоду є такою заідеологізованою, як була керована партією радянська, котру ми, сподіваюся, назавжди залишили в минулому. Натомість вважаю, що назагал гідні похвали зусилля українських істориків останніх десяти років не позбавлені ідеологічного забарвлення. Відносно недавня поява націоналізму як впливової у світі і в Україні ідеології не сприяє інклюзивному, всеохоплюючому вивченню минулого. Як визнала більшість українських істориків, було порівняно небагато людей, котрих можна назвати «українцями» і котрі брали участь у «національній боротьбі». Якщо історики і далі визначають свою тему через національну

⁷ Підрахунки автора.

⁸ Звісно, є винятки, особливо декілька праць про селянство: *Сіваченко Є.* Спалахи гніву народного: З історії селянського повстанського руху на Харківщині (1920 р.) // Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія. Харків, 1995. Вип. 5. С. 17–28; *Малик Я.* Українське селянство в період австро-німецької окупації 1918 року. Львів, 1996; *Захарченко П. П.* Селянський рух в Україні у контексті антигетьманського повстання (осінь 1918 р.). Київ, 1997; *Верстюк В.* Махновщина: селянський повстанський рух на Україні, 1918 р. Київ, 1991. Крім того, є декілька праць іноземних науковців: *Грациози А.* Большевики и крестьяне на Украине, 1918–1919 годы. Очерк о большевизмах, национал-социализмах и крестьянских движениях. Москва, 1997; *Tan G.* Peasant Action and Village Social Organization: The Peasantry of Right-Bank Ukraine during the Revolution, 1917–1923 (Ph. D. thesis, University of London, 1999); *Ostryzniuk E.* Revolution in the Ukrainian Village: The Trans-Dnipro Countryside from Spring 1917 to Spring 1919 (Ph. D. thesis, Cambridge University, 1999).

⁹ Особливо див.: *Солдатенко В. Ф.* Українська революція: концепція та історіографія. Київ, 1997 та *Кондратюк К., Білян П.* Дослідження історії Української революції 1917 – початку 1918 рр. вченими в еміграції // Вісник Львівського університету. Серія історична. Львів, 2000. Вип. 35–36. С. 261–273.

парадигму, вони тим самим і надалі залишатимуть поза своїми дослідженнями більшість українців, не кажучи вже про тих неукраїнців, котрі жили, боролися та вмирили протягом століть на території сучасної України. Таке зауваження можна поширити на всю українську історіографію, але це тема іншої розмови.

Певною мірою ця увага до національного є цілком нормальною та очікуваною. Як зауважив Девід Телен на торішній конференції, порівнюючи історії Харкова в Україні й Цинцинаті в Огайо, «сучасна дисципліна історії сформувалася в ХІХ ст. навколо місії сприяння національно-державній ідентичності, що її історики прагнули передати своїй аудиторії, і навколо уявлення про рух людей у часі». Упродовж ХІХ ст., говорить далі Д. Телен, «нова дисципліна історії виросла поряд з національними державами, щоб записати і підтримати зростання їхньої сили [...], створити наративи, які б усунули справедливі прагнення нових націй здійснити старі задуми»¹⁰. Звичайно, ці так звані «національні держави» насправді ніколи не були тим, чим себе проголошували – державами, котрі охоплювали дух, етос, культуру й населення тільки однієї нації. У світовій історії суто національні держави були (і залишаються) маргінальним явищем: навіть сьогодні лише близько 27% держав, членів ООН, стверджують, що до їхнього складу входить переважно одна нація¹¹. З цього погляду Україна, звісно, належить до більшості. Враховуючи перевагу ідеї «національної держави» у світі й важливу роль, яку відіграв націоналізм у розпаді радянського блоку, годі дивуватися, що наратив, створений у незалежній Україні про революцію, котру багато істориків вважають одним із центральних моментів її історії, зображено як суто національну подію.

Мені видається важливим, щоб українські історики сягнули поза національне, дослідили інші аспекти революційного періоду. Якщо хтось візьме трохи ширший часовий проміжок, принаймні від початку Першої світової війни, і далі, до справжнього кінця громадянської війни (1923 рік або навіть пізніше), стане зрозуміло, що в Україні відбулося одночасно декілька революцій, як-от досить несподівана поява та швидке поширення національної ідеї; це була помітна революційна подія, але натоді лише одна з багатьох. Вагоміше значення для більшості мешканців мала аграрна, або селянська, революція. Поза щоденною працею на полях, первинною формою участі селян у революціях цього періоду було легальне та нелегальне захоплення неселянського майна, землі та лісів, за яким швидко послідували так само важливі й чисельні суперечки між селами щодо справедливого розподілу прикро обмеженої здобичі «їхньої революції»¹². Водночас відбувалася революція у містах, де робітники намагалися здобути більший контроль над заводами та фабриками, тоді як численні новонароджені політичні партії змагалися за їхню підтримку; і в Україні це була важлива невіддільна частина революційного процесу.

¹⁰ *Thelen D.* Toward a Comparative and Transnational Perspective on History // Схід-Захід (Історико-культурологічний збірник). Харків, 2001. Вип. 3. С. 5–7.

¹¹ Розрахунки автора на основі: *Wiesenfeld L. P., ed.* The World Almanach and Book of Facts, 1999. Mahwah, NJ, 1998. P. 760–861; також див.: *Utting P.* States of disarray: the Social Effects of Globalization. UNRISD. 1995: *Gaag Nikki, van der.* Bullets and Borders // The New Internationalist. 1996. № 277 (March). P. 9.

¹² *Baker M.* Beyond the National: Peasants, Power, and Revolution in Ukraine // Journal of Ukrainian Studies. 1999. № 1. (Summer). P. 39–67.

Впродовж того ж таки революційного періоду відбулася фундаментальна зміна у відносинах між містом і селом, оскільки селяни переоцінили важливість співпраці з міською владою, особливо набувши досвіду насильницького втручання «чужинців» і «міста» у їхнє життя. Протягом цього періоду сталася також драматична трансформація гендерних ролей, передовсім на селі, де мобілізації сільських чоловіків змусили сільських жінок відігравати незвичні для них ролі і позбавили більшість чоловіків їхньої колишньої влади у селянських господарствах. Досі ми дуже мало знаємо про цю досить специфічну, але дуже поширену зміну.

В умовах аграрної революції та громадянської війни з'явилося протистояння між поколіннями, особливо між старшими патріярхами сім'ї та молодшими зрадикалізованими солдатами-синами, котрі поверталися з фронту і не хотіли більше слухати своїх батьків. У 1918 р. ці й інші зміни, що відбувалися одночасно в Україні, були сповільнені німецькою окупацією, а тоді підсилені грубою та агресивною поведінкою солдатів-окупантів. Згодом, коли Центральні держави відступили, чимало селян захопили або купили озброєння у цих солдатів і рівень насильства в українському селі сягнув неочікуваного рівня. Тут слід зауважити досвід багатьох українських євреїв, які мали великі надії здобути рівноправність унаслідок революційних змін 1917–1918 років, а тоді постраждали під час жорстоких погромів 1919 р.

Я міг би продовжувати, але, напевно, цих прикладів достатньо, аби переконати читачів, що вузька зосередженість на національній боротьбі й національній революції ігнорує чимало з того, що відбувалося впродовж складного та заплутаного революційного періоду в Україні. Отже, пропоную, альтернативний підхід до вивчення революційного періоду: представлення складностей тих багатьох революційних змін. Один із способів полегшити виконання цього завдання – зацентруватися на одному регіоні, області, губернії, місті, волості чи, навіть, селі. Перевага такого підходу в тому, що дослідникові було б важко зробити всеукраїнські узагальнення на підставі малої вибірки. Насправді, дослідник був би змушений дати собі раду зі складними різноманітними змінами, що відбувалися одночасно, й вивчити інші аспекти місцевої ситуації, а не намагатися поставити досвід цього регіону в ширший національний контекст. І позаяк більшість мешканців України були селянами, а селяни мали дуже локальне розуміння світу, такий підхід може створити цілком інше враження про революційний період. Наприклад, у деяких селах Харківської губернії революційні події 1917 р. мали свій власний місцевий темп. У середині року солдат з віддаленого південного Старобільського повіту повернувся додому і побачив, що його рідний терен революція майже не торкнулась. У листі до газети «Земля і воля» він повідомляв, що місцеві селяни скаржилися йому на Тимчасовий уряд, стверджуючи, що вони жили краще під владою царя. Досліджуючи Харківську губернію, я знайшов багато різних прикладів локального характеру процесів¹³.

Альтернативою дослідження субрегіонів України з усією її місцевою специфікою може бути ширший порівняльний підхід до історичної проблеми. Західні історики, прагнучи уникнути національних обмежень власного історіописання, часто намагаються здійснити порівняльний історичний аналіз. Слід визнати,

¹³ Див.: *Baker M. Peasants, Power and Revolution in the Village: A Social History of Kharkiv Province, 1914–1921* (Ph. D. dissertation, Harvard University, 2001).

що такі спроби певною мірою обмежені націоцентричністю історичного фаху. Як зауважив Д. Телен, ці історики, на жаль, часто «починають від припущення, а тоді й твердження, що головною відмінністю у транснаціональних явищах – рабстві, сегрегації, соціяльній державі, робітничому русі, фемінізмі – були насамперед відмінності між націями». І все-таки вважаю, що труднощі порівняльної історії не применшують її важливого значення для поліпшення нашого розуміння минулого, а надто стосовно країн з такою складною історією, як Україна. Мені здається сумнівним, що історики мають схильність порівнювати явища між двома чи трьома націями. Цю проблему можна подолати, якщо зіставляти явища іншого типу. Зокрема, я проводив у Львівському університеті семінар, на якому студенти спробували порівняти два мультинаціональні суб'єкти – Російську та Австрійську імперії. У підсумку я був здивований, як легко вони сприймають мислення про історію поза національним історичним контекстом. Один із текстів, що його ми читаємо, – монографія Андреаса Каппелера «Росія як поліетнічна імперія» – подає нам чудовий приклад, як можна написати історію поза рамками «національно-державницького нарративу». Приділяючи чимало уваги проблемі націоналізму, праця Каппелера водночас показує, наскільки малу роль відігравали націоналізм, етнічність і навіть релігія впродовж доіндустріальної історії неосяжної Росії. Він подає приклад того, як можна написати історію держави, що містить багато мов, культур та етнічних груп. Здається, студенти були б у захваті від можливості написати історію України, яка враховувала б її багатокультурність.

Є чимало інших способів перейти у позанаціональну площину. Д. Телен пропонує кілька порівняльних і транснаціональних підходів, радячи бути уважнішим до людей і до того, що ми порівнюємо. У 1994–1995 рр. він дослідив ставлення американців до минулого. Близько 75% заявило, що минуле їхніх родин є для них важливіше, ніж минуле США. Якщо історики схильні писати про «події», більшість інших людей, здається, пам'ятають минуле як «досвід». І чимало з досвіду людей не є тим, що історики називають подіями. Д. Телен пропонує порівнювати те, як звичайні люди досвідчували й запам'ятовували своє життя, як вони оповідали свої історії¹⁴.

Порівняльний аналіз різних соціяльних, етнічних, гендерних чи генераційних груп може бути плідним для вивчення українського минулого. Наприклад, можна зіставити досвід євреїв, або взаємодії між євреями та іншими зайнятими торгівлею групами (особливо вірменами) в різних східноєвропейських містах протягом періодів великих змін. Можна порівняти досвід селян у Східній Європі, залишаючи місце для локальності їхніх донаціональних культур. Протягом того періоду, коли селяни переважали в регіоні, вони не жили у власних національних державах, а в імперіях, і не вважали себе, принаймні первинно, частиною тої чи іншої нації. Можна також вивчати гендерні стосунки у регіоні й, вірогідно, з'ясувати, що між гендерними ролями в різних націях не було аж такої великої відмінності.

Це є тільки деякі можливі шляхи для виходу істориків поза межі національного нарративу української історії. Мої дослідження дотепер були спрямовані на революційні часи, і, цілком можливо, що ці зауваження стосуються головно періоду, котрий, як мені видається, не можна адекватно представити, якщо зосереджуватися тільки на національній революції. Я не стверджую, що національні аспекти мину-

¹⁴ Thelen D. *Toward a Comparative and Transnational Perspective on History*. P. 7.

лого України є не важливими або не вартими подальших досліджень. Я лише вважаю, що зацікавленість українських істориків на цьому одному аспекті впродовж останніх десяти років залишила нез'ясованою та невідомою більшу частину складних і різноманітних аспектів цього вирішального періоду минулого України. Пам'ятаючи про обставини, в яких змушені працювати більшість українських істориків, їхні дотеперішні досягнення є досить помітними, хоча й не такими, якими могли б бути за умови ширшого погляду на історію та способи її вивчення.

Mark BAKER

One Historian's View of Current Developments in the Historiography of the Ukrainian Revolution of 1917–1920

Contemporary Ukrainian historiography of the Ukrainian revolution of 1917–1920 provides only a narrow perspective on the period. It treats developments of the revolutionary years exclusively from the point of view of Ukrainian nation-building and neglects or underemphasizes other important aspects. Just as Soviet Ukrainian historiography mythicized Bolshevik leaders, so Post-Soviet Ukrainian historiography is mythicizing the role of Hrushevskiy, Vynnychenko and Petliura in 1917–1920. The national revolution was an important aspect of the events of 1917–1920 in Ukraine, but it was not the only revolution in that time and place. The peasant, or agrarian, revolution was no less important than the national one. Moreover, revolutionary developments had their own tempo in different regions. Therefore, there is a need to study events on the regional level. Contemporary Ukrainian historiography of the revolution of 1917–1920 must go beyond the limited national narrative if it wants to offer a comprehensive picture of the period.